Aluehallintovirasto
Etelä-Suomi
Työsuojelun vastuualue

Lausunto
Dnro ESAVI/29539/2021

16.9.2021

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Viite
Lausuntopyyntönne 1.9.2021

VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Lausunto

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue (jäljempänä työsuojeluviranomainen) lausuu Valtioneuvoston sisäisestä turvallisuudesta antaman selonteon (VNS 4/2021 vp) johdosta seuraavaa:

Selonteossa on kattavasti kuvattu ns. laajan turvallisuuskäsityksen viitekehityksessä niitä turvallisuuteen ja kansalaisten turvallisuuden tunteeseen vaikuttavia muutosvoimia, jotka nyky-yhteiskunnassamme on havaittavissa, ja joiden voidaan ennakoida vaikuttavan sisäisen turvallisuuden kehittymiseen aina vuoteen 2030 saakka. Vaikka monet selonteossa tarkemmin kuvatut aihepiirit käsittelevätkin perinteisemmän tai ns. ”kovan” turvallisuuden ulottuvuuksia (rikollisuus, onnettomuudet, kriisit, ulkoset uhat jne.), tunnistaa työsuojeluviranomainen näiden rinnalla kuljetettavia vakauden, osallistamisen ja osallisuuden, yhteenkuuluvuuden sekä yhdenvertaisuuden yleisemmät teemat samoiksi, joita voidaan myös työelämässä tunnistaa, ja joiden toteutumisen voidaan katsoa muodostavan sisäisen turvallisuuden perustan. Sosiaalisen vakauden ja koetun oikeudenmukaisuuden rakentumisessa samalle perustalle rakentuvan työelämän voidaan katsoa jopa olevan yksi keskeisimmistä turvallisuuden perusrakennuspalikoista.

Vaikka selonteko toteaakin arjen olevan enemmistölle Suomessa olevan turvallisempaa kuin koskaan, on siinä tunnistettu myös erilaisia eriarvoistumis- ja polarisaatiokehityksiä, joita voidaan havaita myös työelämässä, ja jotka jatkuessaan saattavat rapauttaa laajemminkin niin koettua, kuin tosiasiallistakin turvallisuutta. Työsuojeluviranomainen kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkohin:

- Selonteossa mainittu ”varjoyhteiskuntien syntymisen” ongelma tunnetaan työelämässä ns. kaksien (tai useampien) työmarkkinoiden probelmatiikkana. Yhteiskunnan vastaanottavuuden puute, hallitsematon maahanmuutto, hitaasti tai huonosti toimivat lupamenettelyt sekä kotoutumisen ongelmat saattavat edesauttaa luvattoman työnteon lisääntymistä, joka vuorostaan saattaa lisätä työvoiman hyväksikäytön riskiä.
- Työn tai työsuoritusten teettäminen on Suomessa juridisesti toteutettu joko palvelussuhteessa tai yritysmuotoisesti. Työelämän osallistamisen rakenteet (esim. työsuojelun yhteistoiminta) perustuvat pitkälti myös palveussuhdemuotoiseen sopimussuhteeseen. Vaikka yrittäjyyden ja palvelussuhteen välisellä harmaalla alueella olevat työn teettämisen muodot edustavat toistaiseksi pientä osaa työelämästä, edellyttää asia lainsäädännöllistä selkeyttämistä.
- Ihmiskaupparikollisuutta esiintyy Suomenkin työelämässä. Ongelma edellyttää parempaa ihmiskaupan tunnistamista, tehokkaampaa paljastavaa työtä, sekä paremmin organisoitua ja toteutettua viranomaisyhteistyötä.
- Työsuojeluviranomainenkin on tunnistanut valvontatoiminnassaan erityisesti turvallisuusviranomaisten, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa olevien työssä viime vuosina kohonneen väkivallan uhan. Selonteossa ilmiö on yhdistetty syrjäytymisen lisääntymiseen yhteiskunnan segregaatiokehitykseen. Vastaavasti sään ääri-ilmiöiden yleistymisen voidaan todeta lisänneen työturvallisuusriskejä monissa työtehtävissä.

Työsuojeluviranomainen yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen ennalta ehkäisyn tärkeydestä turvallisuusongelmien ratkaisussa, ja toteaa omassa valvonta- ja vaikuttamistoiminnassaan toteuttavansa sitä jo johdonmukaisesti.

Johtaja Eerik Tarnaala